

Ari Laurén

Akateemiset hyveet ja tutkimustulosten vienti käytäntöön – Metsätieteen päivän avauspuhe

Hyvään tutkimukseen kuuluu nykyään oleellisenä osana tutkimustulosten tehokas vienti käytäntöön ja tutkimuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden hakeminen. Tämä on tutkimuksen rahoittajan kannalta hyvin oikeutettu tavoite. Koska tähän mennessä tutkimustulosten käytäntöönvientikeskustelua on käyty lähinnä tiedon käyttäjän näkökulmasta, haluaisin tuoda avoimeen keskusteluun myös tieteen tekijän näkökulman. Ilman pontevaa keskustelua tutkijan edustamat akateemiset arvot saattavat jäädä tiedon käyttäjien ja rahoittajien arvojen varjoon.

Tieteen tekijän ainut merkittävä omaisuus on tieto. Jotta se olisi arvokasta, sen pitäisi ensisijaisesti olla uskottavasti totta ja vasta sen jälkeen sovellettavaa. Ollakseen uskottavasti totta, tiedon on oltava avointa ja riippumatonta. Jos tutkijan riippumattomuus kyseenalaistuu, menettää myös tuotettu tieto uskottavuutensa ja siten suuren osan arvostaan. Tämä ei ole tiedon tuottajan sen paremmin kuin käyttäjänkään tai rahoittajan etu. Siksi tutkijan riippumattomuudesta huolehtiminen on ensiarvoisen tärkeää myös tiedon käyttäjän ja rahoittajan kannalta.

Luonnontieteissä on tavattu ajatella, että koejärjestelyt ja saatujen tulosten tilastollinen testaus pitävät huolen tutkijan riippumattomuudesta. Tämä ei kuitenkaan vielä takaa riippumattomuutta, sillä tutkijan ennako-odotukset voivat vaikuttaa koejärjestelyihin ja omat ehkä tiedostamattomatkin asenteet erityisesti tulosten tulkintaan. Tulosten tulkinta on tiedon käytäntöönviennin kannalta tärkein tutkimuksen

vaihe, johon heijastuvat helposti tulosten ja viileän tieteellisen argumentaation lisäksi myös tutkijan erilaiset sitoumukset, aatteet ja henkilökohtaiset pyyteet. Luonnontiedekään ei siis automaattisesti tuota tietoa, joka olisi uskottavasti totta, vaan tutkijan on ensin tultava tietoiseksi kätkeytyistä sitoumuksistaan ja vaikuttimistaan ja sen jälkeen arvioitava tulkintojaan uudessa valossa.

Prosessia, jossa tutkija selvittää ja tuo myös julki omat sitoumuksensa ja vaikuttimensa, kutsutaan itsereflektioksi. Tällaista jokaiseen tutkimukseen liittyvää itsereflektiota on humanistisissa tutkimuksissa vaadittu jo pari-kolmekymmentä vuotta. Perusteellisesti ja ajoissa tehty itsereflektio tuo avoimuutta tutkimukseen ja on keskeinen työkalu pyrittäessä kohti tieteellistä riippumattomuutta ja uskottavaa tieteen tekemistä. Itsereflektio voi olla, ja sen tulisi olla, tutkijalle kipeä prosessi, sillä ulkotieteellisiä vaikuttimia ei ole helppo myöntää itselleen saatikka muille. Prosessi on kuitenkin välttämätön, ja vain olemalla tietoinen omista vaikuttimistaan niiden usein piilotettu heijastuminen tulkintoihin voidaan minimoida. Riippumattomuutta tutkimuksessa ei saavuteta perintönä, vaan se on ansaittava joka päivä uudelleen. Kipeä prosessi kuitenkin palkitsee, sillä tinkimätön itsereflektio voi tuoda uusia teräviä näkökulmia tulosten tulkintaan ja johtaa myös siten parempaan tieteen tekemiseen.

Tutkimustulosten käytäntöön vienti on kommunikaatiota yli pöydän, jonka toisella puolella istuvat tiedon käyttäjät ja toisella tiedon tuottajat kukin

omine arvoineen. Tiedon käyttäjät edustavat kukin omien organisaatioidensa perusteltuja arvoja ja edistävät tiedolla omia etujaan vaikkapa etujärjestöjen valtaa, voittojen maksimointia, luonnonsuojelua, tiettyjen metsätalouden työmuotojen edistämistä taikka muita aatteita. Näiden oikeutettujen etujen ajaminen onnistuu parhaiten kun käsissä on luotettava ja riippumatonta tietoa. Siksi tiedon tuottajien, toisella puolella pöytää, ei pitäisi omaksua tiedon käyttäjien arvoja, vaan edustaa nimenomaan akateemisia hyveitä, riippumattomuutta, avoimuutta ja kriittisyyttä. Aatteiden, olivatpa ne kuinka hyviä tahansa, ajaminen tutkimuksen varjolla ei johda tieteen, eikä lopulta edes aatteen voittokulkuun.

Toisinaan tutkimustulosten käytäntöön viennin kulmakivenä oleva tiedon sovellettavuus saattaa ajautua ristiriitaan tiedon totuudellisuuden kanssa. Esimerkki tästä ovat erilaiset ympäristösuorituskykyindikaattorit, joiden toivotaan toimivan päätöksenteon apuvälineenä monimutkaisessa maailmassa. Indikaattoreihin sisällytetään, sovellettavuuden nimissä, suuresti yksinkertaistaen valtava määrä tietoa ja myös sisäänrakennettuja implisiittisiä arvoja. Ristiriitaisen tai ohjelmallisen tietosisällön kasvaessa indikaattorin mielekäs merkitys lopulta katoaa. Tämän jälkeen indikaattorilla on enää poliittista merkitystä. On selvää, että tutkijan ajaminen rakentamaan tällaisia yksinkertaistuksia saattaa koetella tutkijan eettistä sietokykyä, eikä välttämättä ole kestävää tiedepolitiikkaa. Tieteen tekijän on uskallettava tuoda julki myös ne tilanteet, joissa tiedon sovellettavuus ajaa totuudellisuuden ohi, vaikka tällainen viesti tiedon käyttäjän kannalta olisikin aluksi epämieluisia.

Tutkimustulosten käytäntöön viennistä keskusteltaessa pitäisi myös määritellä uudelleen, minkälainen tieto on arvokasta. On arvokasta tiedostaa myös mitä ei tiedetä, silloin tunnustetut ja tunnustetut tietoaукот voidaan rehellisesti täyttää arvoilla, politiikalla – tai uudella tutkimuksella. Tämän tietoaуккоjen täyttöprosessin tulisi olla suuremman joukon kuin pelkästään yksittäisen tutkijan tehtävä.

Virheistä oppiminen edellyttää avoimuutta, ja joskus raivokastakin itsereflektiota. Tämä avaa myös uusien oivalluksien mahdollisuuksia, sillä yhdestä tutkimuksessa tehdystä virheestä voi oppia enemmän kuin kymmenestä hyvästä esimerkistä. Avoimuuden, itsereflektion ja keskustelun edistämiseksi voisikin olla paikallaan järjestää seminaari, jossa avoimesti esiteltäisiin epäonnistuneita tutkimuksia, päätelmiä tai ajatusrakennelmia, sekä näistä syntyneitä uusia oivalluksia. Tällä voidaan parhaimmillaan parantaa tiedeyhteisömme luovuutta, sillä oman ajattelun virheiden myöntäminen lisää yhteisössä keskinäistä hyväksyntää ja voi myös palauttaa ajatusten leikin tutkimuksen tekoon.

Meidän tieteen tekijöiden tulisi rohkeasti heittäytyä tarkastelemaan kuinka hyvin avoimuus, kriittisyys ja riippumattomuus toteutuvat jokapäiväisessä työssämme sekä tutkimusryhmämme, laitoksemme ja organisaatiomme työssä. Tämä itsetarkastelu ei ole helppoa, mutta sen hedelmät koituvat lopulta itsemme, sekä tiedon käyttäjien, että tutkimuksen rahoittajien hyödyksi.

■ MMT, dos. Ari Laurén, Metla, Joensuu, Suomen Metsätieteellisen Seuran puheenjohtaja (2012–)
Sähköposti ari.lauren@metla.fi